

УДК 332.146

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ПРИБУТКОВІСТЬ»

SYSTEMATIZATION OF APPROACHES TO THE DEFINITION OF THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF "PROFITABILITY"

ГЛЯНЬ Т.І., студентка*

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

У статті систематизовано підходи до визначення сутності поняття «прибутковість». Розглянуто проблеми досягнення прибутковості підприємства. Обґрунтовано, що основою ефективного функціонування та організації виробництва є отримання доходу, достатнього для економічного, соціального та технологічного розвитку. Прибутковість діяльності підприємства, незалежно від організаційно-правової форми господарювання чи розміру і є тією категорією, яка найповніше відображає фінансові можливості підприємства та його здатність до розширення виробничої діяльності підприємства.

Ключові слова: прибутковість, фактори прибутковості, ефективність, прибуток.

The article systematizes the approaches to defining the essence of the concept of «profitability». The problems of achieving the profitability of the enterprise are considered. It is substantiated that the basis of effective functioning and organization of production is to obtain income sufficient for economic, social and technological development. Profitability of the enterprise, regardless of the organizational and legal form of management or size and is the category that most fully reflects the financial capabilities of the enterprise and its ability to expand the production activities of the enterprise.

Key words: profitability, profitability factors, efficiency, profit.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Основою ефективного функціонування та організації виробництва є отримання доходу, достатнього для економічного, соціального та технологічного розвитку. Прибутковість діяльності підприємства, незалежно від організаційно-правової форми господарювання чи розміру і є тією категорією, яка найповніше відображає фінансові можливості підприємства та його здатність до розширення виробничої діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сільськогосподарські підприємства сьогодні не повністю використовують свої можливості для збільшення виробництва сільськогосподарської продукції і поліпшення її якості. При цьому виробничі ресурси в багатьох господарствах використовуються не досить ефективно. Дослідження та систематизація підходів до визначення сутності поняття «прибутковість» знайшла своє відображення в працях багатьох науковців, зокрема особливої уваги заслуговують роботи С.В. Мочерного, Р.Р. Антонюк, І.Ю. Єліфанової, Філімоненкова О.С та інших вчених.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження систематизації підходів до визначення сутності поняття «прибутковість».

Виклад основного матеріалу дослідження. Для успішного розвитку сільського господарства необхідно забезпечити його відповідними ресурсами і створити умови для їх раціонального використання на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу. Фактори прибутковості можна розділити на дві групи: внутрішні фактори та зовнішні фактори. Внутрішні фактори залежать від виробника, наприклад кількість виробленої та реалізованої продукції, її якість, витрати виробництва. Однак звичайно наприклад при виробництві сільськогосподарської продукції, враховуючи погодні фактори, природно-кліматичні умови, багато чинників стануть практично неідеально контрольними виробникам, незважаючи на значний науково-технічний прогрес чи на наслідки «зеленої революції». Фактори прибутковості можуть

* Науковий керівник – Антощенко В.В., к.е.н., доцент

мати екстенсивну чи інтенсивну характеристику. Екстенсивна проявляється в результаті зміни обсягів реалізованої продукції, а от інтенсивна проявляється в результаті зростання середньої ціни реалізації чи зниження собівартості продукції.

Трактування «прибутку», а точніше концепції формування терміну «прибуток» витримало значний історичний проміжок свого формування та трансформацію. Можна виділити наступні теоретичні концепції, які не виключають, а доповнюють одна одну: теорія, що визначає прибуток як результат ринкової нерівноваги; теорія, що визначає прибуток як прояв монопольної влади; теорія, що визначає прибуток як результат четвертого фактора виробництва – «підприємницького таланту», і відповідно до наявності доходу у власника даного фактора – підприємницького прибутку; теорія прибутку як результат здійснення нововведень. Дослідження сучасних науковців-економістів ґрунтується на теорії прибутку економістів ХІХ – початку ХХ століття, враховуючи відповідні умови формування, розвитку, економічну систему, виробничі та економічні відносини. Недаремно філософією бізнесу є вислів: «прибуток є – ваша поведінка «істинна», а прибуток відсутній – «помилкова». Прибутковість є узагальнюючим показником, який визначає економічну ефективність діяльності (виробництва), ефективність використання трудових, земельних, матеріальних ресурсів.

Є значна кількість трактувань сутності терміну «прибутковість» і полеміка стосовно самого процесу прибутковості надзвичайно гостра і наразі дуже актуальна. Прибутковість – це показник, який характеризує ефективність діяльності підприємства з точки зору здатності його приносити прибуток та забезпечувати ефективне відтворення використаних ресурсів. Прибутковість підприємства характеризують два показники: прибуток та рентабельність.

Мочерний С.В. [2] вказує, що прибутковість суб'єкта треба розглядати з двох аспектів: по-перше, як прибутковість усього підприємства щодо всього авансованого капіталу, яка визначається нормою прибутку: відношенням річного прибутку до авансованого капіталу; по-друге, як прибутковість виготовлення окремої партії товарів, яка вимірюється відношенням прибутку до собівартості товарів стан підприємства, що вказує на його здатність здійснювати рентабельну діяльність, забезпечувати платоспроможність, генерувати прибуток, на основі чого забезпечувати стабільність зростання та майбутній інноваційно-інвестиційний розвиток аж джерело розширеного відтворення.

Таблиця 1

Систематизація підходів науковців до визначення сутності поняття «прибутковість»

<i>Автор</i>	<i>Прибутковість – це</i>
Мочерний С. В. [1]	прибутковість суб'єкта треба розглядати з двох аспектів: по-перше, як прибутковість усього підприємства щодо всього авансованого капіталу, яка визначається нормою прибутку: відношенням річного прибутку до авансованого капіталу; по-друге, як прибутковість виготовлення окремої партії товарів, яка вимірюється відношенням прибутку до собівартості товарів
Антонюк Р.Р. [2]	стійке економічне явище, що проявляється як підтверджена здатність підприємства генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення як основної, так і всієї господарської діяльності, що полягає в перевищенні доходу над здійсненими витратами в розмірі достатньому для ефективного подальшого функціонування
Єпіфанова І.Ю. [3]	показник, який характеризує ефективність діяльності підприємства з точки зору здатності його приносити прибуток та забезпечувати ефективне відтворення використаних ресурсів
Філімоненков О.С. [4]	це дохідність, окупність вкладених витрат і використаного майна, кінцевий результат діяльності підприємства, що характеризується сумою отриманого прибутку на одиницю відповідних складових процесу виробництва або сукупних витрат підприємства
Мельнь О.В. [5]	стійке економічне явище, що проявляється як підтверджена здатність підприємства генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення як основної, так і всієї господарської діяльності, що полягає в перевищенні доходу над здійсненими витратами в розмірі достатньому для ефективного подальшого функціонування

На нашу думку прибутковість і є тим фокусом, на який націлені всі показники ефективного виробництва.

Український агропромисловий комплекс формує 10% ВВП країни і відправляє на експорт 40 % від загального обсягу товарів. Галузь як і раніше має великий потенціал, який поступово реалізує. У 2018-2019 маркетинговому році Україна залишалася лідером з експорту (в натуральному вираженні) соняшникової олії і зайняла перше місце по постачаннях на світовий ринок соняшникової шроту. Також країна піднялася з третьої на другу сходинку з реалізації ріпаку на зовнішньому ринку і увійшла до трійки лідерів з експорту волоських горіхів. Зокрема, з продукції рослинництва в ТОП-5 культур з експорту залишаються кукурудза, пшениця, ріпак, соя, ячмінь.

До слова, за останні чотири роки Україна збільшила на 16% зовнішні поставки ріпаку і на 18% – сої. З продуктів переробки лідерство як і раніше утримує соняшкову олію, експорт якого за останні 4 роки виріс на 16%. З кожним роком учасники ринку прагнуть працювати більш ефективно. Так, в 2018 році рентабельність виробництва сільгосппродукції була 13%, тоді як на підприємствах інших галузей цей показник становить в середньому 4,5%.

Обсяги прямих інвестицій, які залучає аграрний сектор, за останні три роки трохи скорочуються. Така ситуація – наслідок того, що за цей період не з'явилися передумови для поліпшення інвестиційного клімату в країні. Як очікується, з відкриттям ринку землі в Україні ситуація зміниться.

Висновки. Беззаперечно, прибутковість виконує саме вимірвальну функцію прибутку, виступаючи узагальнюючим показником економічної ефективності. Прибуток також виконує розподільчу та стимулюючу функції, розподіляючи добавлену вартість та формуючи засоби та фонди економічного стимулювання. Однак підводячи підсумок різних трактувань можна впевнено констатувати, що «прибутковість» – це економічна категорія, що характеризує економічну ефективність, за якої підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції повністю відшкодовує витрати на її виробництво та реалізацію й одержує прибуток достатній для ефективного подальшого функціонування підприємства.

Література.

1. Мочерний С.В., Мочерна Я.С.. Політична економія : [навч. посібник]. 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – 684 с.
2. Антонюк Р.Р. Прибутковість сільськогосподарських підприємств: природа категорії. Вісник ХНТУСГ. Економічні науки. Харків: ХНТУСГ, 2012. Вип. 126. С. 50–55.
3. Єпіфанова І.Ю., Гуменюк В.С. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності.
4. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: МАУП, 2004. 328 с.
5. Мелень О. В., Холодач Ю. Ю. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХП»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків: НТУ «ХП». 2015. № 25 (1134). С. 123-126.
6. Кравченко Ю.М., Антощенкова В.В. Фактори сталого розвитку економіки аграрного сектору. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Сер. Економічні науки. 2019. Вип. 200. С.174-183.

